

HUMAN RIGHTS ACTION
AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten III: SLOBODA IZRAŽAVANJA I PRAVO NA PRIVATNOST

24. oktobar 2012.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava i standardi vezani za slobodu izražavanja i pravo na privatnost

Prema Evropskom sudu za ljudska prava, "objavljivanje činjenica, koje su istinite i opisuju stvarne događaje, može biti zabranjeno pod određenim okolnostima [npr.] zbog obaveze poštovanja prava na privatnost" (*Markt Intern Verlag GmbH i Klaus Beermann protiv Njemačke*, 1989). U posljednje vrijeme sve češće se diskutuje o ovom pitanju, posebno kada je u pitanju objavljivanje fotografija ili video snimaka, pogotovo na internetu.

Ključne odluke Evropskog suda za ljudska prava na temu objavljivanja privatnih dokumenata u medijima su presude Velikog vijeća u predmetima *Von Hannover protiv Njemačke (1)* i *(2)*, *Axel Springer protiv Njemačke*, *MGN Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva* i *Mosley protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.

Osnovni principi koje je Evropski sud utvrdio su sljedeći:

() Doprinos raspravi od javnog interesa

Osnovni kriterijum je doprinos koji objavljivanje fotografija i članaka u medijima može da pruži razmatranju nekog pitanja od javnog interesa. Definicija pitanja od javnog interesa zavisi od okolnosti samog slučaja. Sud je prepoznao pitanje od javnog interesa ne samo u vezi politike ili kriminala, već i sporta (npr. korišćenje dopinga) ili i umjetnika izvođača.

() Koliko je poznata osoba o kojoj je riječ i šta je fokus novinarskog izvještavanja?

Uloga ili funkcija osobe o kojoj se govori i vrsta aktivnosti koje su tema novinarskog izvještaja /ili fotografije predstavlja još jedan važan kriterijum. Mora se razlikovati između privatnih osoba i onih koje djeluju u javnom kontekstu, kao političke ili druge javne ličnosti. Dok privatno lice, nepoznato javnosti, može tražiti posebnu zaštitu svog prava na privatni život, isto ne važi i za javne ličnosti. Bitno je osnovno razlikovanje između izvještavanja o činjenicama koje mogu da doprinesu raspravi u demokratskom društvu, u odnosu na, npr, političare i njihovo obavljanje službenih dužnosti, i izvještavanja o detaljima iz privatnog života osobe koja nije na javnoj funkciji. Iako se,

pod posebnim okolnostima, pravo javnosti da bude informisana može proširiti i na aspekte privatnog života javnih ličnosti, naročito kada su u pitanju političari, to nije slučaj – čak i ako je osoba koja je u pitanju dobro poznata javnosti – ako se objavljene fotografije i komentari koji ih prate odnose *isključivo* na detalje iz privatnog života te osobe i imaju za cilj isključivo da zadovolje radoznalost publike.

() Prethodno ponašanje osobe o kojoj se izvještava

Ponašanje osobe koje je prethodilo objavljivanju izvještaja ili činjenica da su fotografija/ili informacija ranije već objavljene, tako će se uzimati u obzir. Ipak, sama činjenica da je osoba ranije saradivala sa medijima ne može se koristiti kao argument za uskraćivanje svih prava na zaštitu od objavljivanja sporne fotografije ili informacije.

() Sadržaj informacije, forma i posljedice njenog objavljivanja

Način na koji se fotografija ili informacija objavljuju, kao i način na koji je osoba tu predstavljena mogu isto tako biti faktori koje treba uzeti u obzir. Jedan od važnih faktora može biti i opseg distribucije lista, u zavisnosti od toga ima li nacionalnu ili lokalnu pokrivenost i da li je velikog ili ograničenog tiraža.

() Okolnosti pod kojima su fotografije snimljene

Ne smiju se zanemariti kontekst i okolnosti pod kojima su snimljene objavljene fotografije. Mora se voditi računa o tome da li je osoba koja je fotografisana dala saglasnost za snimanje i objavljivanje ili to uradila bez njenog znanja, prevarom ili drugim neprikladnim sredstvima. Mora se obratiti pažnja i na prirodu i stepen ozbiljnosti miješanja u privatni život, kao i posljedice objavljivanja fotografije. Za privatnu osobu, nepoznatu javnosti, objavljivanje fotografije može se smatrati većim miješanjem u privatni život od objavljivanja članka.

* * *

Nedavne presude koji ilustruju kako Evropski sud primenjuje ove principe obuhvataju: predmet u kojem je utvrđeno da mediji nijesu smjeli da objave privatnu adresu glumice koja je bila opljačkana, (*Alkaya protiv Turske* predstavka br. 42811/06, presuda od 9. oktobra 2012); predmet u kojem je utvrđeno da je objavljivanjem video snimka, kojim je prikazana igra nagih žena i policajca u sauni, prekršeno pravo žena na poštovanje privatnog života (*Avram i drugi protiv Moldavije* predstavka br. 41588/05, presuda od 5. jula 2011), i dva predmeta u kojima je utvrđeno da je objavljivanjem detaljnih izvještaja o sporu o starateljstvu nad djetetom, u kojima je dijete identifikovano i u kojima je prikazana djetetova fotografija, prekršeno pravo na poštovanje privatnosti (*KurierZeitungsverlag (br. 2) protiv Austrije* (predstavka br. 1593/06, presuda od 19. juna 2012.) i *Krone Verlag GmbH protiv Austrije* (predstavka br. 27306/07, presuda od 19. juna 2012).

U nastavku istimo glavne karakteristike pet ključnih slučajeva.

1. Presude Evropskog suda za ljudska prava

- *Von Hannover protiv Njema ke*, predstavka br. 59320/00, presuda od 24. juna 2004.

U pitanju je predstavka princeze Karoline od Monaka iz 2000. godine, o kojoj je Sud presudio 2004. Sporno pitanje je bilo - da li je objavljivanjem fotografija princeze Karoline iz restorana, u nekoliko njemačkih časopisa, prekršeno njeno pravo na privatnost. Njemački sudovi su presudili da princeza Karolina, zbog činjenice da je ona javna ličnost "par excellence", mora donekle da toleriše miješanje medija u njen privatni život, i da se njene fotografije iz restorana mogu objaviti.

Evropski sud je utvrdio da je mišljenje njemačkih sudova bilo pogrešno, u presudi donijetoj neposredno posle smrti princeze Dijane, koja je poginula u saobraćajnoj nesreći i bježi od paparaca. Uzimajući u obzir da pravo na poštovanje privatnosti mora biti u ravnoteži sa pravom na slobodu izražavanja, Sud je konstatovao da se ovaj slučaj odnosio na "širenje ... slika koje sadrže veoma lične ili čak intimne "informacije"... Pored toga, obično su fotografije objavljene u tabloidima snimljene posle dugog i neprestanog dovođenja medija i mogu kod osobe izazvati veoma jak osjećaj miješanja drugih u njen privatni život ili čak i progona". Sud je dalje, konstatovao da se "suštinska razlika mora napraviti između izvještavanja o činjenicama - čak i kontraverznim - koje mogu da doprinesu razmatranju nekog pitanja u demokratskom društvu, a koje se npr. odnose na političare tokom vršenja službenih dužnosti, i izvještavanja o detaljima iz privatnog života osobe, koja, kao u ovom slučaju, nije na zvaničnoj funkciji. Dok u prvom slučaju štampa vrši svoju ključnu ulogu "čuvara" demokratije tako što "saopštava informacije i ideje o pitanjima od javnog interesa", u drugom slučaju to nije slučaj. Sud je konstatovao i da je "povećana budnost za zaštitu privatnog života neophodna kako bi se odgovorilo izazovima novih komunikacionih tehnologija, koje omogućavaju uklanjanje i reprodukciju ličnih podataka. Ovo se može primijeniti i na plansko snimanje određenih fotografija i njihovu distribuciju širokom dijelom javnosti".

- *Von Hannover protiv Njema ke (br. 2)*, predstavka br. 40660/08 i 60614/08, presuda od 7. februara 2012. (Veliko vijeće) i *Axel Springer AG protiv Njema ke*, predstavka br. 39954/08, presuda od 7. februara 2012 (Veliko vijeće)

U pitanju su dvije predstavke koje su zajedno iznijete pred Veliko vijeće Evropskog suda za ljudska prava. Prvi slučaj se ponovo ticao princeze Karoline od Monaka, a drugi objavljenih fotografija njemačkog glumca.

Sud je smatrao da je medijsko izvještavanje i objavljivanje fotografija slavni ličnosti prihvatljivo u slučajevima kada se odnosi na pitanja od javnog interesa ili doprinosi nekoj raspravi od opšteg interesa. U predmetu *Von Hannover protiv Njema ke (br. 2)*, Sud je jednoglasno odlučio da objavljivanje fotografije princeze Karoline od Monaka, koja je iskoristila za ilustraciju članaka o Kneževini Monako, ne predstavlja kršenje prava na poštovanje privatnog života. Sud je naglasio da je princeza javna ličnost, fotografija je korištena kao ilustracija prije ovog pitanja od javnog interesa, a fotografija nije snimljena ni tajno, ni na neki drugi nedozvoljeni način.

U predmetu *Axel Springer AG protiv Njema ke* radilo se o izvještavanju medija o hapšenju i osudi televizijskog glumca zbog posjedovanja narkotika. Glumac je bio poznat po ulozi policajca u popularnoj TV seriji, pa se njegovo hapšenje zbog posjedovanja narkotika smatralo za vijest vrijednu

objavljivanja. Glumac je izdejstvovao sudsku zabranu objavljivanja, a njemački časopis se obratio Evropskom sudu smatrajući da im je time prekršeno pravo na slobodu izražavanja. Sud je utvrdio da je medij bio u pravu: postojao je opravdani javni interes za informacijama o hapšenju i osudi glumca. Glumac je u javnosti poistovjetio svoju sa svojom TV ulogom policajca i misija da sprovodi zakon i spriječi javna kriminala. Štaviše, hapšenje se dogodilo u javnosti, u jednom šatoru na festivalu piva u Minhenu. Sud je utvrdio i da časopis nije objavio bilo kakve detalje o privatnom životu glumca, kao i da je članak bio zasnovan na činjenicama. Primjećeno je i da su informacije dobijene legalno, a da je sudska zabrana djelovala obeshrabrujući na slobodu izražavanja. Zbog svega navedenog, utvrđeno je da je sudskom zabranom prekršeno pravo na slobodu izražavanja.

- ***MGN Limited protiv Ujedinjenog Kraljevstva***, predstavka br. 39401/04, presuda od 18. januara 2011.

U ovom slučaju radilo se o objavljivanju novinskog izvještaja o supermodelu Naomi Campbell i njenom tretmanu odvikavanja od narkotika, koji je popraćen tajno snimljenim fotografijama. Gospođa Campbell je tužila časopis za kršenje prava na privatnost i dobila relativno skromnu odštetu u iznosu od 3.500 britanskih funti. Međutim, časopis je obavezan da pokrije i troškove sudjenja, koji su iznosili više od 1.000.000 funti i koji su uključili i "nadoknadu za uspjeh u sporu" njenih advokata. Medij se obratio Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud je smatrao da presude engleskih sudova, u kojima je utvrđeno da je časopis prekršio pravo na privatnost gospođe Campbell, nijesu prekršile pravo časopisa na slobodu izražavanja. Ponovljeno je da mora biti uspostavljena ravnoteža između javnog interesa vezanog za objavljivanje fotografija gospođe Campbell i potrebe da se zaštiti njen privatni život. Sud je bio saglasan sa ocjenom engleskih sudova da, iako je postojao javni interes za objavljivanjem članka, jer je sama gospođa Campbell u javnosti zastupala aktivnosti protiv upotrebe narkotika, nije bilo javnog interesa za objavljivanjem fotografija, koje su snimljene tajno, kao posljedica sudjenja.

Evropski sud je utvrdio da je odlukom o nadoknadi sudskih troškova gospođe Campbell prekršeno pravo novinara na slobodu izražavanja: utvrđeni iznos je u velikoj mjeri bio disproporcionalan nanijetoj šteti, pa je kao takav imao obeshrabrujući i efekat i na druge medije, koji će oklijevati da objave bilo šta što bi možda morali da brane na sudu.

- ***Mosley protiv Ujedinjenog Kraljevstva***, predstavka br. 48009/08, presuda od 10. maja 2011.

U ovom slučaju riječ je o video snimku koji je objavljen na internet stranici časopisa, u kojem se Max Mosley, predsjednik Međunarodne automobilske federacije, prikazan u orgijama sa prostitutkama koje su nosile odjeću u koja je izgledala kao zatvorska uniforma i koje su govorile njemačkim akcentom. Na sajtu je objavljeno da su orgije imale nacističku tematiku. Gospodin Mosley je uspio u sporu zbog povrede prava na privatnost, i dobio je odštetu. Potom se žalio Evropskom sudu za ljudska prava tvrdeći da je časopis trebalo da ga upozori da ne objavi priču i da je propust da to uradi predstavljao takođe kršenje prava na poštovanje privatnog života. Od Evropskog suda je tražio da odluči da kad god mediji namjeravaju da objave priču, koja potencijalno može ugroziti nečiju privatnost, moraju imati obavezu da o tome upoznaju osobu na koju se priča odnosi.

Evropski sud je presudio da je sporno objavljivanje video snimka predstavljalo o igledno neopravdano miješanje u privatni život g-dina Mosley-a. Me utim, Sud se nije složio sa tvrdnjom da je neophodno zakonom propisati obavezu medija da upozore osobu o kojoj izvještavaju prije objavljivanja informacija. Sud je konstatovao da bi takva obaveza imala uticaja na politiko izvještavanje i izvještavanje medija o kompleksnim temama, a tako e i na tabloidno novinarstvo, te bi obeshrabruju e djelovala na slobodu izražavanja. ak bi se mogla posmatrati kao oblik cenzure, posebno ako bi postojale nov ane kazne ili druge ozbiljne sankcije za propuste prilikom upozoravanja, pa je zaključio da bi pravno obavezuju a obaveza na upozoravanje bila suprotna Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Law Defence Initiative, London u saradnji sa HRA